

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ГУЦУЛЬЩИНА»

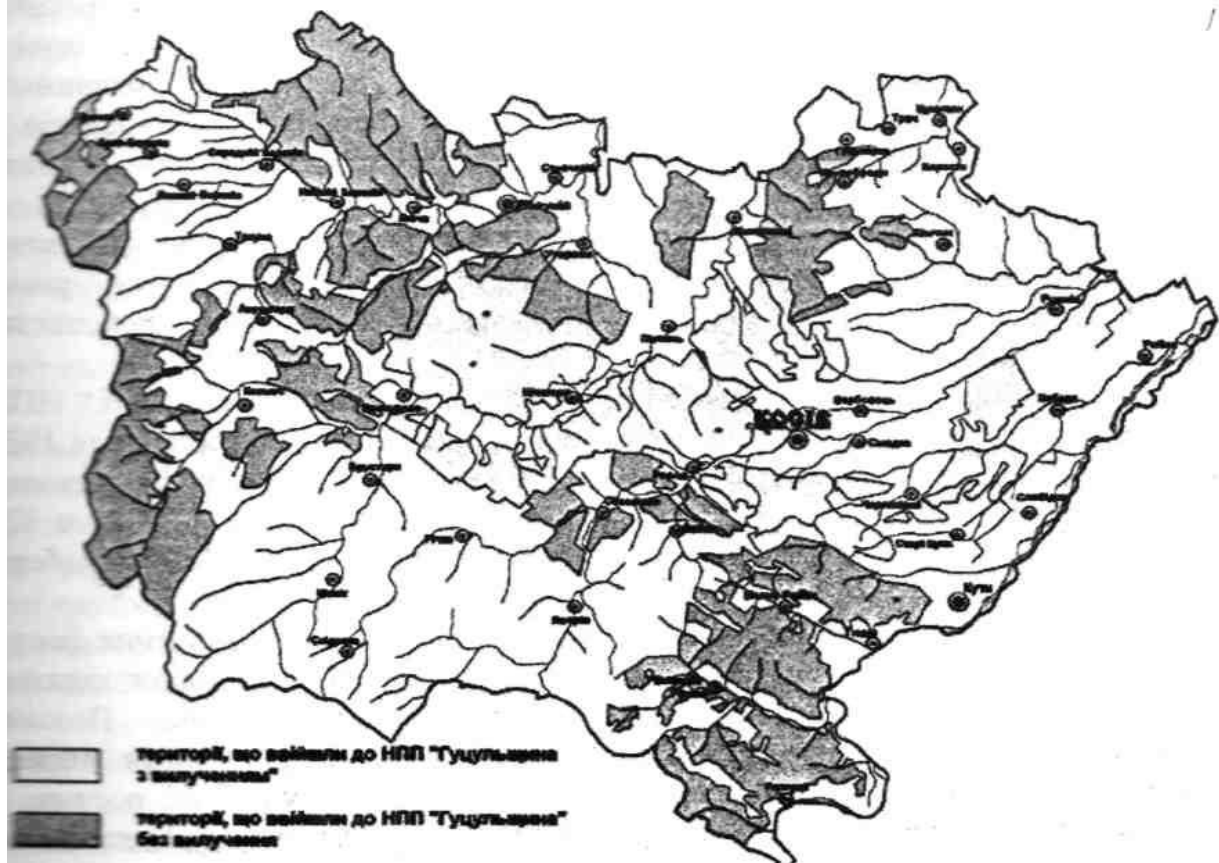
Ганушак Ю. Ю., студент 23 групи
Науковий керівник: Гончаренко Г. Є., к. біол. н.,
доцент кафедри хімії та екології

Національний природний парк «Гуцульщина» був створений за указом президента України «Про створення НПП «Гуцульщина»» від 14 травня 2002 року в межах Косівського району Івано-Франківської області з метою збереження, відтворення та раціонального використання генетичних ресурсів рослинного і тваринного світу, унікальних природних комплексів, етнокультурного середовища, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історичну, наукову, пізнавальну, освітньо-виховну, естетичну та рекреаційну цінність.[4]

Площа земель національного природного парку «Гуцульщина»- 32271 гектара, в тому числі 7606 гектарів земель, що надані йому у постійне користування, та 24665 гектарів земель, що включені до його складу без вилучення у землекористувачів. Протяжність парку з північного заходу на південний схід біля 29 км, а з північного сходу на південний захід - 20 км

[5].

Парк підпорядкований Міністерству охорони навколишнього природного середовища України.

Парк розташований в мальовничій лісистій частині Покутсько-Буковинських Карпат, яка є чи не найцікавішим регіоном України, де найвиразніше і найповніше збереглися прадавні самобутні ремесла, промисли, традиції, звичаї унікального етносу гуцулів; ця територія відзначається великою історико-культурною цінністю, своєрідністю геологічної будови, рельєфу, флори і фауни, багатством і розмаїттям рекреаційних ресурсів.

Рельєф складний і неоднорідний, він формувався впродовж тривалого часу. Тут виділяють передгірну височинну область - Покутське Передкарпаття з переважаючими висотами 350-500 м над рівнем моря, та область Зовнішніх Карпат. Низькогірні та середньогірні хребти простягаються паралельними пасмами з північного-заходу на південний схід. Найвища вершина НПП «Гуцульщина» - гора Грегит (1472 м н.р.м.), її схили вкриті кам'яними розсипами-греготами. На деяких хребтах, зокрема на Сокольському, виступають скелі висотою 20-40 м, які є місцем відпочинку туристів та тренувань альпіністів [1].

Клімат на території парку помірно-континентальний з достатнім та надлишковим зволоженням, неспекотним літом, м'якою зимою, теплою осінню, сприятливий для розвитку туризму та відпочинку. Тут виділяють дві термічні зони: прохолодну, яка охоплює райони середньо- та низькогір'я Зовнішніх Карпат, та помірну - Покутське Передкарпаття[4].

Територія парку помережена численними річками і потоками. Найбільші з них -Лючка, Пістинька, Рибниця, Черемош. Всі вони є правими притоками Прута. У гірській місцевості та при виході з гір річки утворюють перекази, плеса, водоспади, які місцеве населення називає «гуками» через шум і гуркіт, який вони створюють. Водоспади і плеса є популярними, екзотичними зонами відпочинку населення краю та численних рекреантів. З нею пов'язано багато легенд, переказів, бувальщин, вона найбільше оспівана поетами та композиторами.

Флора і фауна НПП „Гуцульщина" відзначаються багатством і значним розмаїттям, які зумовлені строкатістю ґрунтово-кліматичних умов, неоднорідністю рельєфу і геологічної будови, тривалістю і складністю історичного процесу.

У флористичному і геоботанічному відношенні територія НПП „Гуцульщина" мало досліджена. Комплексні дослідження флори після 1939 року тут не проводились, наукові публікації відсутні. В гербарії Державного природознавчого музею НАН України к.б.н. Тасенкевич Л.О. виявлено 322 види судинних рослин із теперішньої території парку. Це здебільшого збори 30-х років ХХ ст. [5].

У 2003р. започатковано інвентаризацію флори парку. Вивчення флори проводили на постійних та тимчасових пробних площах, а також шляхом поєднання маршрутних і напівстаціонарних досліджень. Польові дослідження велися співробітниками парку. В тому ж році ними зібрано гербарій (Л.Держипільський), який налічує 290 видів судинних рослин, в тому числі 101 вид задокументований гербарними зразками вперше для даної території.

За результатами польових досліджень та аналізу гербарних зразків складено попередній список судинних, мохоподібних, нижчих рослин та грибів. В цьому списку види судинних рослин розташовані за порядком, рекомендованим «Програмою літопису природи», Київ 2002, номенклатура

видів подається за «Определителем высших растений Украины», Київ, 1987[6].

Понад 98 % території Парку займають ліси. У низинній частині переважають листяні ліси, здебільшого дубові. Крім дубів у нижньому деревному ярусі ростуть бук і граб, у вологіших місцезростаннях береза, в підліску - ліщина, глід, крушина, бузина та інші види. Низькогірні пасма вкриті буковими деревостанами, а також смерековими лісами з домішками ялиці, бука, явора, берези, вищі - різновіковими смерековими лісами.

До складу парку входить і велика кількість дендропарків. В них зростає понад 300 видів і форм інтродукованих дерев та кущів. Деякі дендропарки не входять до НПП «Гуцульщина», але знаходяться в десятикілометровій зоні і належать до пам'яток природи місцевого значення. Список проінвентаризованих у 2003р. видів і форм, включає 73 назви[5].

Попередній перелік виявлених на території НПП «Гуцульщина» видів рослин, грибів і тварин, які включені до Червоної книги України, регіонального Червоного списку та чинних для України міжнародних переліків включає: 34 види судинних рослин, 2 - лишайників, 3 - грибів, 38 - тварин, які занесені до Червоної книги України, 7 видів судинних рослин - до Регіонального Червоного списку, 117 видів тварин - до другого та 67 - до третього списку Бернської конвенції, 42 види тварин - до другого списку Боннської конвенції та 8 видів тварин - до Європейського Червоного списку[5].

У малодоступних місцях НПП «Гуцульщина» збереглися ділянки пралісів та корінних букових і смерекових лісів. Пралісові формації мають винятково важливе екологічне, науково-практичне, пізнавальне значення. Вони є еталонами живої природи, сприятливим середовищем для збереження популяцій рідкісних та зникаючих видів флори і фауни, можуть бути зручними і довготривалими моделями досліджень змін клімату, рослинності тощо. При створенні парку обстежено та описано два праліси - буковий та смерековий.

Буковий праліс знаходиться у найвищій і малодоступній частині заповідного урочища «Каменистий» неподалік м. Косова. Пралісові Ділянки розташовані на висоті 600 м. н.р.м. по вершині і обабіч хребта на схилах крутизною 25 . Підлісок відсутній. Трав'яний покрив бідний, представлений папороттю чоловічою (*Dryopteris filix-mas* L.), багатоніжкою звичайною (*Polypodium vulgare* L.), мохами: тут досить часто зустрічаються лунарія оживаюча (*Lunaria rediviva* L.), яка занесена до Червоної Книги України, зубницябульбиста (*Dentaria bulbifera* L.) тощо. Вік дерев сягає 110 - 120 років.

Урочище «Каменистий» є привабливим місцем для відпочиваючих, що може мати певний вплив на внутріценотичні процеси. Даний лісовий масив можна віднести до категорії умовного пралісу, чи радше, природнього лісу з огляду на антропогенний вплив. Невеликі ділянки букових і буково-ялицевих пралісів виявлено у Роженському і Яворівському лісництвах.

Особливе місце серед гуцульських пралісів посідають праліси космацькі, що знаходяться на межі Косівського та Верховинського адміністративних районів Івано-Франківської обл. Основна маса пралісів знаходиться на висоті 1300 - 1375 м.н.р.м. Вік дерев коливається від 78 до 140 років.

Невід'ємною частиною і окрасою ландшафтів парку є різноманітні дикі тварини. Через нераціональне природокористування деякі з них стали рідкісними і їм загрожує цілковите зникнення. Це, передовсім, ведмідь бурій,

олень карпатський, козуля європейська і інші. За даними співробітників, на території НІШ встановлена наявність 130 видів гніздових птахів, серед них: глушець, дятел трипалий, сорокопуд сірий, чапля сіра, чапля руда, орел - беркут, канюк - зимняк і омелюх, в тому числі 7 видів, занесені до Червоної книги України.

На території парку знаходиться унікальний заповідний комплекс - урочище Лебедин на висоті 650 м н.р.м. серед букового лісу, яке містить перлину Гуцульщини - озеро Лебедине, площа водного дзеркала, якого становить 3500 м². Наявні у науково-популярній літературі припущення щодо його карстового чи льодовикового походження не витримують ніякої критики, скоріш за все воно є обвалью-зсувного типу. При детальному обстеженні виявлено, що озеро має надзвичайно велику як на свої скромні розміри глибину, яка сягає 30 м. Озеро стічне. Через велику кількість листяного опаду в озері проходять інтенсивні процеси гниття, які збагачують води сірководнем. Прозорість води невелика. Також цікавим є озеро Зінякове, яке утворилося порівняно недавно внаслідок великого обвалу, що стався на південно-західному схилі гори Зіняків Верх. Озеро зовсім мале, але досить глибоке. Навколо скрізь перевернуті дерева, брили, рельєф дуже складний.

Отже, НПП «Гуцульщина», є утворенням, яке ще містить самотні, природні, не освоєні людиною ландшафти, має унікальні флористичні і фауністичні комплекси, які в наш час все-таки трансформуються людиною. Тому для їх збереження потрібна реалізація запланованих програм.

Перспективним, потрібним і доцільним вважається інвентаризація мікофлори, ліхенофлори, малакофауни, гідробіонтів; проведення мікологічних досліджень; виконання програми «Ренатуралізація раритетних видів рослин». Передовсім це стосується видів родини зозулинцевих, тису ягідного тощо; ведення екологічного моніторингу природних екосистем в умовах високого рівня урбанізації та рекреаційного використання території; В умовах національного парку існує гостра необхідність пошукати роботу з екологічної освіти, спрямовану на окремі локальні екологічні програми для покращення обізнаності місцевого населення про роль деяких рослин і тварин в екосистемах Карпатського регіону.

Список використаних джерел

1. Геренчук К. И. «Природа Івано-Франківської області».- «Вища школа», 1973-160с.
2. Гродзинський М. Д., М. П. Стеценко «Заповідна справа в Україні» - Київ: «Географіка», 2003. - 302с.
3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України»с. 53
4. Лосюк П., Крет Н. «Гуцульщина. Короткий довідник». - Снятин: «ПРУТ ПРИНТ», 2002. - 124 с.
5. НПП «Гуцульщина» Літопис природи. Том I. Косів, 2004
6. НПП «Гуцульщина» Літопис природи. Том II. Косів, 2005
7. НПП «Гуцульщина» Літопис природи. Том VI. Косів, 2009 - 245с.